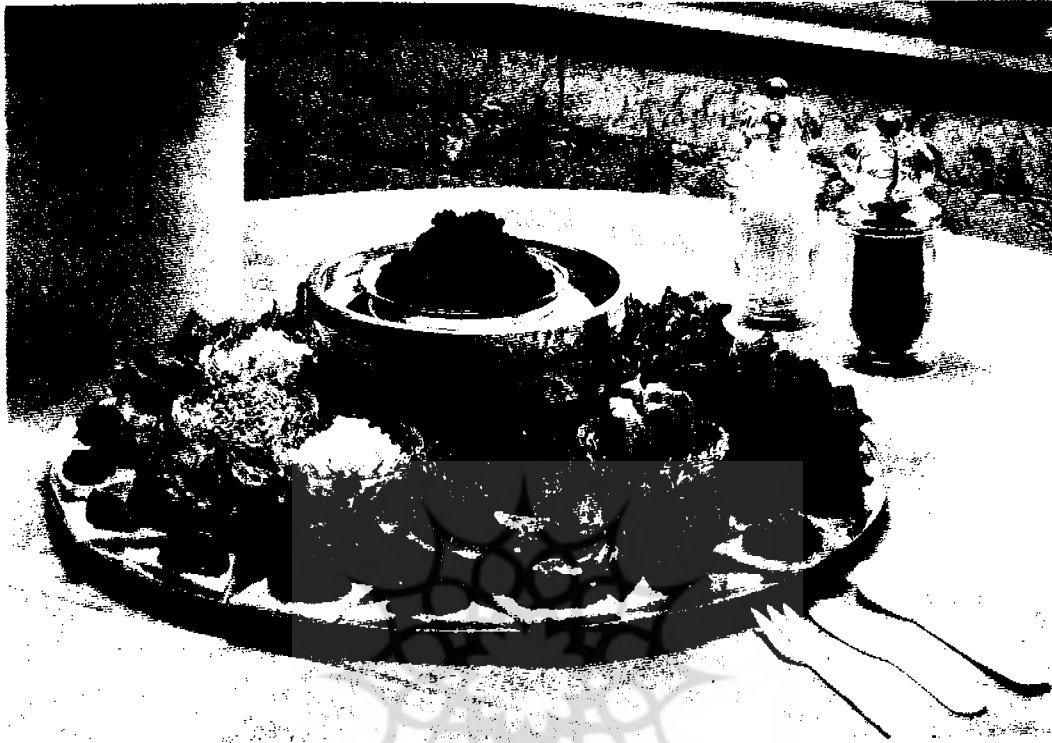


شاهپسار

مروارید گرانبهای خزر



اشاره:

آورده است. در ایران نیز نشانه‌هایی دال بر حمل و نقل ماهیان خاویاری - پس از شور کردن - از دریای خزر به هگمتانه (همدان) پایتخت مادها در دست است. والنان نویسنده یونانی که سه قرن قبل از میلاد مسیح می‌زیسته است، می‌نویسد: «در دریای کاسپین فیل ماهی صید، شور و سپس خشک و به اکباتان (همدان) حمل می‌شده است.» چینی‌ها از قرن دهم میلادی روش عمل آوری خاویار و نحوه نقل و انتقال آن را می‌دانستند و به تجارت آن می‌پرداختند. بدون شک در این زمان انسان می‌توانسته مواد غذایی فاسدشدنی را از طریق سرد کردن، حمل و نقل کند.

کلمه خاویار ریشه ترکی، تاتاری (مغولی) دارد. در زبان ایتالیایی «کاوایاله» به معنی تخم نمک‌سود شده ماهی به کار رفته است. در فارسی و انگلیسی واژه «خاویار» رواج دارد و روسها آن را «ایکراه» می‌نامند.

با این حال زندگی ماهی‌های خاویاری دریای خزر، اکنون با تهدیدهای فزاینده‌ای روبه‌رو است که چنانچه نسبت به این تهدیدها بی‌اعتنا باشیم، نسل این ماهی‌های ارزشمند در آینده نه‌چندان دور از بین خواهد رفت.

ماهی‌های خاویاری بی‌شک از کمیاب‌ترین و گرانترین ماهیان در دنیا می‌باشند. یکی از زیستگاه‌های عمده این ماهی‌ها دریای حرره می‌باشد، به گونه‌ای که حدود ۹۰ درصد خاویار جهان اکنون از دخایر تاسماهی‌ها (استروژن) این دریا به دست می‌آید. خاویار تخم ماهی‌های مخصوصی به نام تاسماهیان (استروژن) می‌باشد که به روش‌های ویژه‌ای فرآوری می‌شود. تاسماهیان که از پربهاترین ماهی‌های جهان هستند، از روزگارهای قدیم تا امروز در کرانه‌های دریای خزر صید می‌شوند و از اقلام صادراتی معروف ایران می‌باشند.

هر چند که اسناد و مدارک زیادی درباره تاریخچه و پیشینه شناخت خاویار در دسترس نیست، اما به جرأت می‌توان گفت خاویار از روزگاری بس دور شناخته شده و به لحاظ ارزش غذایی فراوانش، مصرف می‌شده است.

از میان نوشتارهای پیشین، تأکید ارسطو بر ارزش تاسماهیان به دلیل خاویارشان جلب توجه می‌کند. هرودوت مورخ یونانی در کتابش از ماهیان خاویاری و خاویار دریای کاسپین (خزر) سخن

زیستگاه ماهی‌های خاویاری

بیش از ۲۰ گونه مختلف تاسماهیان در آبهای نیمکره شمالی شناسایی شده‌اند. از این انواع فقط ۵ گونه آن به نامهای فیلماهی، تاس ماهی، شیپ، قره برون و اوزون برون (دراکول) در دریای خزر زندگی می‌کنند.

با وجود آنکه فقط پنج گونه ماهی‌های خاویاری در دریای خزر به سر می‌برند، بیش از ۹۰ درصد تولید خاویار جهان از ماهی‌های همین دریا به دست می‌آید.

سن بلوغ تاسماهیان متفاوت است و بر خلاف دیگر ماهی‌ها بسیار دیررس هستند. اولین محصول تخم در ماهی اوزون برون در ۸ تا ۱۰ سالگی، در تاس ماهی بین ۱۳ تا ۱۵ سالگی و در فیل ماهی در سن ۲۰ سالگی به دست می‌آید. برای استحصال خاویار از فیل ماهی پرورش یافته در مراکز تکثیر و پرورش باید ۲۰ سال صبر کرد. به صورت طبیعی این ماهیان به فاصله ۲ تا ۳ سال پس از رسیدن به سن بلوغ می‌توانند دوباره تخم‌ریزی کنند، البته برخی از انواع آنها سالی یکبار نیز تخم‌ریزی می‌کنند.

در واقع یکی از دلایل کمیابی و گرانی تاسماهیان، دیررس بودن و فاصله تخم‌ریزی آنهاست که در واقع دلیل کمیابی آنهاست از سوی دیگر صید در دریای خزر نیز سبب می‌شود که تاسماهیان نارس به دام افتاده و صید شوند، لذا بسیاری از این نوع ماهی‌ها قبل از رسیدن به سن بلوغ، شکار می‌شوند و از این رو نسل آنها رو به انهدام می‌رود.

به همین جهت خاویار که چیزی جز تخم عمل‌آوری شده تاسماهیان نیست، غذایی تجملی و گران تلقی می‌شود.

ارزش غذایی و نحوه عمل‌آوری خاویار

خاویار از ارزش غذایی بالایی برخوردار است. ۳۰ درصد وزن خاویار را پروتئین تشکیل می‌دهد. وجود چربی مناسب، مواد قندی، ویتامین‌های موجود آ، ب، ث و... از ویژگی‌های آن است.

خاویار اشتها آور است اما مصرف آن در برخی افراد ایجاد حساسیت (آلرژی) توأم با خارش و کهیر می‌نماید. در ضمن کسانی که بیماری کلیوی و کبدی دارند، باید از خوردن خاویار چشم‌پوشی کنند. به طور کلی مصرف زیاد خاویار توصیه نمی‌شود.

خاویاری که به طور قاچاق در بازار آزاد به فروش می‌رسد، اغلب آلوده است و مصرف آن، اسهال، استفراغ، مسمومیت‌های شدید، ناراحتی‌های گوارشی، کم شدن دید چشم و... به وجود می‌آورد.

با این وصف نحوه عمل‌آوری خاویار حتی از نوع خاویار مهمتر است. عمل‌آوری خاویار پس از بیرون آوردن تخم از شکم تاسماهیان طی ده مرحله انجام می‌شود

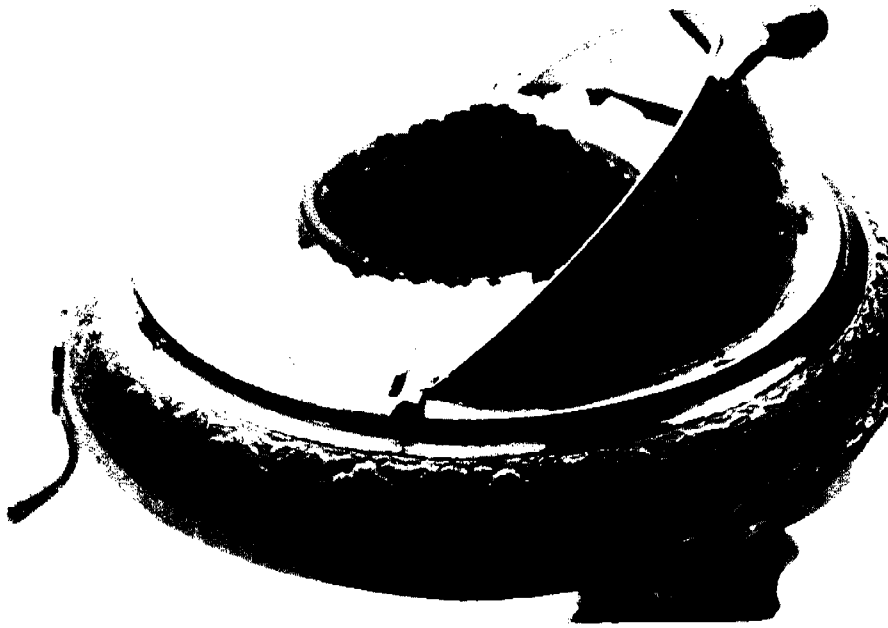
که باید با توجه به تخصص و تجربه و به صورت کاملاً بهداشتی صورت بگیرد.

عوامل مختلفی در رقم‌بندی خاویار و تعیین نوع آن مؤثر می‌باشند که طعم، رنگ، بو، اندازه، شفافیت، میزان بافت‌های پیوندی و تخم‌های پاره شده از جمله آن می‌باشند. رنگ خاویار به طور معمول خاکستری کم‌رنگ، خاکستری پررنگ سیاه و در موارد استثنایی طلایی است. یک تا دو در هزار ماهیان خاویاری، تخم طلایی‌رنگ دارند.

ذخایر و صید تاسماهیان

با وجود آنکه منابع موثق اعلام می‌دارند که ۹۰ درصد تاسماهیان جهان در دریای خزر زندگی می‌کنند، ارقام دقیقی از ذخایر این ماهیان در دسترس نمی‌باشد. بر اساس آمار سازمان خاویار و کشاورزی جهانی (فائو) میزان استحصال خاویار در جهان در اوایل دهه ۸۰ میلادی به ۲۵۰۰ تن بالغ شد که در سال ۱۹۸۷ به رکورد ۲۵۳۳ تن رسید. میزان استحصال خاویار شوروی سابق در سال ۱۹۸۷





معادل ۲۲۳۰ تن و ایران ۳۰۳ تن گزارش شده است. با فروپاشی شوروی سابق و پیدایش چهار جمهوری آذربایجان، قزاقستان، ترکمنستان و روسیه در حاشیه شمالی دریای خزر، میزان برداشت ماهی‌های خاویاری توسط این کشورها گزارش نشده است، اما در اوایل دهه ۹۰ میلادی با صید بی‌رویه صیادان شوروی پیشین، قیمت خاویار در بازار جهانی به سرعت کاهش داشت.

در حال حاضر عوامل متعددی نسل ماهیان خاویاری را تهدید می‌کند. این عوامل شامل آلودگی دریای خزر، محدود شدن تولیدمثل طبیعی تاسماهیان، صید بی‌رویه و قاچاق خاویار، عدم رعایت بهداشت در تهیه و عمل‌آوری خاویار و ...

*** بیش از بیست‌گونه مختلف**

تاسماهیان در آبهای نیمکره شمالی شناسایی شده‌اند که پنج نوع آن به نام‌های فیلماهی، تاسماهی، شیپ، قره‌برون و اوزون برون در دریای خزر زندگی می‌کنند.

می‌باشند.

با توجه به آنکه زیستگاه ۹۰ درصد ماهیان خاویاری، دریای خزر می‌باشد، وضعیت اکولوژیکی این دریا و هرگونه تغییر و تحول در آن بر زندگی و نسل تاسماهیان تأثیر مستقیم دارد.

آلودگی دریای خزر بر اثر نصب سکوهای نفتی در این دریا و ریزش فاضلاب صنایع شهرهای حاشیه به آن، مهمترین معضلی است که حیات تاسماهیان دریای خزر را تهدید می‌کند.

با مسدود کردن رودخانه‌ها به وسیله سدها و نیز وضعیت خاص پلهای رودخانه‌ها، راه عبور تاسماهیان به منطقه تخریمی آنها بسته شده و به این ترتیب ۹۰ درصد تاسماهیان دریای خزر نمی‌توانند به‌طور طبیعی تخریمی کنند. با وجود آنکه کارگاه‌های تکثیر مصنوعی تاسماهیان ایجاد شده، این نقص، بقای نسل آنها را تهدید کرده و در معرض خطر انقراض قرار داده است.

بهره‌برداری از خاویار در ایران

تهیه و مصرف خاویار در قرن بیستم با

تسلط روسها بر دریای خزر و اجاره سواحل جنوبی این دریا به مستأجران روسی به‌خصوص خانواده لیازانوف همراه بود. امتیاز بهره‌برداری از منابع آبی دریای خزر در حوزه جنوبی (از جمله ماهیان خاویاری) در سال ۱۲۵۵ شمسی برای مدت ۲۷ سال و در قبال پرداخت سالانه ۵۰۰ هزارریال به شخصی روسی به نام مارتینویچ لیازانوف واگذار شد و سپس به پسرش منتقل شد. در پایان این قرارداد، پیمانی بین ایران و شوروی (سابق) منعقد شد و بر اساس آن شرکت مختلط ایران و شوروی ایجاد شد و تا بهمن ۱۳۳۱ این شرکت صید ماهیان خاویاری را برعهده داشت. پس از آن شرکت شیلات ایران تأسیس شد و ظرف دو سال با پرداخت

*** زیستگاه ۹۰ درصد**

تاسماهیان جهان در دریای خزر قرار دارد و با آلودگی ناشی از تخلیه فاضلاب صنایع به این دریا، حیات این جانوران ارزشمند، با خطر نابودی روبه‌رو شده است.

تمام سهم‌الشرکه طرف روسی در شرکت مختلط، عملیات صیادی و بهره‌برداری از منابع آبزیان حوزه جنوبی دریای خزر را به‌عهده گرفت.

آلودگی دریای خزر تهدید جدی علیه زیست تاسماهیان

روزنامه نیویورک تایمز سال گذشته در گزارشی درباره آلودگی دریای خزر نوشت: آلودگی‌های محیط زیست، طمع اهالی و فساد اداری دولتهای حاشیه شمالی بحر خزر، نسل ماهی استروژن (تاسماهیان) و خاویار آن را که باارزشتین ذخایر دریای خزر می‌باشند، در معرض خطر انقراض و نابودی کامل قرار داده است.

این روزنامه افزود: اهالی ساحلی جمهوری آذربایجان با صید بی‌رویه ماهی استروژن

که در این دریا قدمت دومیلیون ساله دارد، خاویار آن را به قیمت هر کیلو ده دلار در بازار محلی می‌فروشند.

این روزنامه با اشاره به اینکه ۹۰ درصد ذخایر ماهی استروژن و ۹۵ درصد خاویار سیاه عرضه شده در جهان، از دریای خزر تأمین می‌شود نوشت: دریای خزر در گذشته نه‌چندان دور از ماهی‌های استروژن انباشته بود به‌طوری که قایقرانی اهالی منطقه در اوقاتی از سال، هنگام تردد با مشکل مواجه می‌شد. اما امروزه صید حتی پنجهزارتن ماهی استروژن از دریای خزر، معادل یک درصد میزان صید پنجاه سال پیش آن می‌شود.

عارف منصوراف وزیر محیط زیست جمهوری آذربایجان در این هنگام گفت‌وگو با خبرنگار نیویورک تایمز با ابراز تأسف از انقراض گونه‌های ارزشمند ماهی‌های استروژن دریای خزر گفت:

نسل این ماهی‌ها حتی گونه‌های اوستیرا و سسوروگا که از فراوان‌ترین ماهی‌های استروژن در دریای خزر بوده، به‌سرعت در حال انقراض است.

وی سیاست‌های شوروی سابق به‌ویژه در دوره استالین را عامل عمده افزایش فزاینده آلودگی محیط زیست دریای خزر ذکر کرد و افزود: ورود سالانه دهها هزار تن فاضلاب کارخانه‌های روسیه به دریای خزر و مسدود شدن رودخانه‌های ولگار و کورا که قرن‌ها محل زاد و ولد و تخم‌ریزی ماهی‌های استروژن بود، نسل این جانور را در معرض نابودی قرار داده است.

منصوراف به مشکل بالآمدن آب



دریای خزر در دهه اخیر اشاره کرد و گفت: وجود لایه‌ای از نفت در سطح دریا که از فعالیت‌های اکتشاف و استخراج نفت در فلات قاره خزر ناشی شده، عامل عمده دیگری است که مانع از تبخیر آب و به تبع آن افزایش سطح آب می‌باشد.

نیویورک تایمز در گزارش خود می‌نویسد: دانشمندان پیش‌بینی کرده‌اند که سطح دریای خزر تا پایان قرن کنونی حدود یک متر و ۷۰ سانتیمتر دیگر بالا خواهد آمد و این مسأله به معنای تخریب مسیر حرکت ماهی‌های استروژن و ایجاد «ماندابه‌ها» در دهانه رودخانه‌های ولگا و کورا می‌شود که مانع از بازگشت تاسماهیان پس از تخم‌ریزی است. از سوی دیگر بالآمدن آب دریای خزر، تأسیسات تکثیر و پرورش ماهی‌های خاویاری در آب‌های ایران و روسیه را خراب خواهد کرد.

در این گزارش آمده است در گذشته دریای خزر بین شوروی و ایران تقسیم شده بود و دو کشور در زمینه بهره‌برداری مناسب از منابع خاویار این دریا همکاری داشتند. اما امروزه پنج کشور روسیه، آذربایجان، قزاقستان، ترکمنستان و ایران در منابع این دریا شریک شده‌اند. جمهوری اسلامی ایران به مراتب از ثبات سیاسی بیشتری برخوردار است و کمترین نقش را در آلودگی دریای خزر دارد.

شهریورماه سال ۷۲ اجلاس هیأت‌های نمایندگی دول ساحلی دریای خزر در بندر انزلی تشکیل شد. در این اجلاس غلامرضا فروزش وزیر جهاد سازندگی گفت: جای بسی تأسف است که خاویار دریای خزر، این گرانسپهاترین و کمیاب‌ترین ماده غذایی دنیا با نازل‌ترین قیمت

به بازار جهانی عرضه می‌شود.

وی گفت: بر کسی پوشیده نیست که بزرگترین دریاچه جهان یعنی «دریای خزر» دارای یک اکوسیستم ویژه‌ای است که نه تنها کشورهای ساحلی، بلکه همه جوامع مستعد مسایل محیط زیست برای حفظ گونه‌های باارزش منابع زنده آن به‌خصوص «تاسماهیان» که ۹۰ درصد ذخایر دنیا را شامل می‌شوند، اهمیت خاصی قایل هستند.

وی گفت: بسته بودن دریای خزر، مسؤولیت دول ساحلی آن را نسبت به حفاظت منابع زنده این دریا سنگین‌تر می‌کند.

وی افزود: روند بهره‌برداری شصت‌سال گذشته این دریا نشان می‌دهد که اگر مدیریت صحیح در بهره‌برداری از ذخایر ماهی‌های خاویاری حاکم شود، ذخایر همه گونه‌ها به‌خصوص ماهیان

خاویاری افزایش خواهد یافت.

فروزش گفت: مجموع صید ماهیان خاویاری ایران و شوروی سابق از ۷۵۰۰ تن در سال ۱۹۳۰ به حدود ۲۸ هزار تن در سال ۱۹۸۱ افزایش یافته است و نشان می‌دهد که شیلات دو کشور از منابع دریای خزر به خوبی بهره‌برداری کرده‌اند.

وی گفت: در سالهای اخیر به دلایل متعددی از جمله افزایش آلودگی‌های صنعتی و کشاورزی و نیز صید بی‌رویه در دریای خزر، به تاسماهیان صدمات شدیدی وارد شده است.

فروزش افزود: دستاوردهای علمی گویای این واقعیت است که حفظ ذخایر ماهیان خاویاری با توجه به شرایط بیولوژی و اکولوژی این ماهی‌ها، فقط با همکاری و مشارکت همه کشورهای ساحلی دریای خزر، میسر است.

در همین نشست، رسول لاهیجانیان مدیرعامل شیلات ایران گفت: برای بازسازی ذخایر ماهیان خاویاری در دومین برنامه پنجساله توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی ایران، تولید بچه‌ماهیان خاویاری به رقم ۲۰ میلیون قطعه خواهد رسید و برای رسیدن به این هدف، کارگاه تکثیر ماهیان استروژن به مساحت ۳۰۰ هکتار در مازندران در حال احداث است.

علاوه بر مسأله آلودگی محیط زیست دریای خزر، صید بی‌رویه ماهیان خاویاری نیز از مشکلاتی است که حیات این جانور را تهدید می‌کند.

پیدایش جمهوری‌های تازه استقلال یافته حاشیه شمالی دریای خزر پس از فروپاشی شوروی سابق، سبب شد که صید بی‌رویه توسط اهالی منطقه، حیات ماهی‌های استروژن را به خطر اندازد. دولت‌های حاشیه شمالی دریای خزر قادر

نیستند بر کار صیادان قاچاق، نظارت کنند و صید بی‌رویه تاسماهیان همچنان ادامه یافته است.

در ایران به‌منظور حفظ ذخایر ماهی‌های استروژن، به‌تازگی صید به روش دامگستر ممنوع اعلام شد. از سوی دیگر، سال گذشته ایران میزان صید ماهی‌های خاویاری و عرضه خاویار به بازارهای جهانی را کاهش داد.

ضرورت تعیین رژیم حقوقی دریای خزر

تا پیش از فروپاشی شوروی سابق، ایران و شوروی بر اساس کنوانسیون حقوق دریاهای خزر بهره‌برداری می‌کردند و نسبت به حفظ محیط زیست دریا و منابع آبزیان همکاری داشتند. با

❖ برای حفظ ذخایر ماهی‌های استروژن، تعیین رژیم حقوقی دریای خزر لازم است. پنج کشور حاشیه دریای خزر با همکاری یکدیگر و تدوین و تنظیم رژیم حقوقی دریای خزر می‌توانند از منابع آن بهره‌مند شوند، ضمن آنکه مسؤولیت در حفاظت از منابع را به‌عهده گیرند.

فروپاشی شوروی و پیدایش چهار جمهوری روسیه، قزاقستان، ترکمنستان و آذربایجان در حاشیه شمالی این دریا، نظم حاکم بر حفظ ذخایر و نیز بهره‌برداری از ذخایر و منابع دریای خزر برهم خورد.

دریای خزر نه تنها به لحاظ ذخایر تاسماهیان، بلکه از نظر ذخایر نفت، اهمیت ویژه‌ای دارد. برداشت از ذخایر این دریا و حفاظت از آنها، برعهده تمامی کشورهای حاشیه این دریا می‌باشد و این

هدف تأمین نخواهد شد مگر آنکه هر چه سریعتر رژیم حقوقی دریای خزر با همکاری پنج کشور حاشیه آن، مشخص و تدوین شود.

مسایلی نظیر برداشت از ذخایر نفت، ذخایر آبزیان، حفاظت از محیط زیست و کشتیرانی در دریای خزر در رژیم حقوقی این دریا باید تعریف و مشخص شود تا کشورهای حاشیه به منافع و تعهدات و مسؤولیت‌های خود در قبال استفاده از منابع دریای خزر عمل کنند.

آنچه تاکنون در زمینه برداشت از ذخایر تاسماهیان دریای خزر و نیز آلودگی‌های صنعتی این دریا به عمل آمده، تهدیدی جدی برای حیات ماهی‌های استروژن تلقی می‌شود.

در حال حاضر نقطه‌نظرات جمهوری اسلامی ایران، روسیه و قزاقستان درباره نحوه بهره‌برداری از ذخایر دریای خزر و رژیم حقوقی آن به هم نزدیک می‌باشد اما آذربایجان نظرات متفاوتی دارد.

به هر جهت همکاری پنج کشور ساحلی دریای خزر در تدوین و تنظیم رژیم حقوقی و حفظ محیط زیست این دریا، منافع تمامی آنها را دربر خواهد داشت.

کاهش تولید خاویار ایران

میزان تولید خاویار از سوی شرکت شیلات ایران در پنج سال گذشته روند نزولی داشته و از میانگین سالانه ۲۸۰ تا ۳۰۰ تن به حدود یک‌سوم این میزان در سال جاری کاهش یافته است.

مهندس یحیی محمدزاده، مدیرعامل شرکت بازرگانی شیلات در گفت‌وگو با خبرنگار نشریه «بررسی‌های بازرگانی» گفت: از ابتدای سال جاری تاکنون حدود ۱۰۰ تن خاویار توسط شرکت شیلات استحصال شده است. پیش‌بینی می‌شود

این مقدار تا پایان امسال به ۱۲۰ تن برسد.

وی گفت: برای صدور ۱۶۰ تن خاویار در سال جاری قرارداد فروش با شرکتهای خارجی منعقد شد. اما برآورد می‌شود با کاهش صید و تولید، میزان واقعی صادرات ایران ۴۰ تن کمتر از این رقم باشد.

محمدزاده گفت: ارزش هر کیلو خاویار ایران در بازار جهانی ۳۸۰ تا ۱۰۰۰ مارک است، اما در سال جاری میانگین ارزش صادراتی آن ۴۰۰ مارک برآورد می‌شود. قیمت خاویار با توجه به نوع مرغوبیت و کیفیت آن تعیین می‌شود و میزان تولید انواع مرغوب آن، بسیار کم است.

وی افزود: بهای مرغوبترین نوع خاویار ایران در بازار داخلی یک میلیون و ۹۰۰ هزار ریال و در بازار جهانی یک هزار مارک است.

با کاهش میزان تولید خاویار در سال جاری، عرضه آن در بازار داخلی جز در موارد استثنایی صورت نمی‌گیرد و قیمت آن نیز با توجه به مرغوبیت بین ۵۰۰ هزار ریال تا یک میلیون و ۹۰۰ هزار ریال است. مدیرعامل شرکت بازرگانی شیلات، خریداران عمده خاویار ایران را شرکتهای فرانسوی، آلمانی، سوئیسی و ژاپنی ذکر کرد و افزود: در حال حاضر خاویار ایران در سراسر اروپا و دیگر نقاط جهان صادر می‌شود.

در حال حاضر حدود ۷۰ درصد خاویار صادراتی به بازارهای جهان در فرانسه مصرف می‌شود.

وی کشورهای روسیه، آذربایجان و قزاقستان را از رقبای اصلی ایران در بازار صادرات خاویار ذکر کرد و گفت: میزان تولید خاویار این کشورها حدود ۲۵۰ تا ۳۰۰ تن می‌باشد.

به گفته او تولید خاویار در شوروی سابق، بر اساس آمار غیردقیق حدود یکهزارتن تخمین زده می‌شد که این رقم در پنج سال گذشته به لحاظ کاهش تولید

به سطح یک چهارم تنزل کرده است.

وی دلیل اصلی کاهش صید ماهیان استروژن و استحصال خاویار را استفاده از روش صید دامگستر ذکر کرد و افزود: استفاده از این روش به جای صید پره در سالهای گذشته باعث شده که ذخایر ماهیان استروژن دریای خزر کاهش یابد.

محمدزاده گفت: شرکت شیلات ایران سالانه چندین میلیارد ریال صرف پرورش و تکثیر تاسماهیان می‌کند و حدود ۱۰ میلیون قطعه بچه ماهی خاویاری را تکثیر و در دریای خزر رها می‌سازد. اما از این تعداد پس از ۱۵ سال (که زمان باروری ماهیان خاویاری است) فقط یک میلیون قطعه باقی می‌ماند. سالانه حدود هفت میلیون قطعه ماهی خاویاری غیربالغ توسط صیادان دامگستر صید شده و از بین می‌رود.

به گفته وی در سالهای پس از پیروزی انقلاب اسلامی به دلیل لغو ممنوعیت صید دامگستر، ذخایر ماهیان خاویاری رو به کاهش گذارده است و در صورت ادامه این روند، در سالهای نه‌چندان دور، این ذخایر به کلی از بین خواهد رفت.

وی گفت: حدود ۹۰ درصد بچه ماهیان خاویاری که توسط شرکت شیلات ایران تکثیر، پرورش و رها می‌شوند برای تخمگذاری به سواحل کشور برمی‌گردند. بنابراین امکان صید آنها توسط صیادان کشورهای دیگر حاشیه دریای خزر، بسیار کم است و سرمایه‌گذاری در این زمینه ضروری و مقرون به صرفه است.

وی افزود: در چند هفته اخیر که صید دامگستر ممنوع شد، میزان «صیادان پره» چند برابر افزایش یافت. این صیادان به‌طور متوسط روزانه ۲۰۰ کیلو خاویار به شیلات ایران تحویل داده‌اند.

مزیت صید پره آن است که تاسماهیان خاویاری غیربالغ که به دام افتاده‌اند، زنده به دریا برگردانده می‌شوند. از سوی دیگر خاویار استحصالی از ماهیان

بالغ به شرکت شیلات ایران تحویل شده و از قاچاق آن جلوگیری می‌شود.

صید پره بر اساس مقررات با نظارت کامل مأموران شیلات صورت می‌گیرد، اما در روش دامگستر امکان کنترل صیادان به‌طور کامل وجود ندارد، چون آنها به‌طور پراکنده در نقاط مختلف دریا به صید می‌پردازند. تعداد صیادان دامگستر چهار تا پنج هزار نفر است و کنترل آنها در صورت لغو ممنوعیت صید دامگستر به امکانات زیادی نیاز دارد که تأمین این امکانات غیرممکن است.

در نیمه نخست سال جاری ۷۵ تن خاویار به ارزش ۲۴/۹ میلیارد ریال (حدود ۱۵ میلیون دلار) به خارج از کشور صادر شد که نسبت به مدت مشابه سال قبل از نظر وزن ۵/۹۳ درصد کاهش یافت، اما از نظر ارزش بیش از ۱۹ درصد رشد نشان داد.

با کاهش عرضه خاویار به بازارهای جهانی در سال جاری قیمت آن حدود ۲۵ درصد افزایش یافته و از حدود ۳۰۰ مارک به ۴۰۰ مارک در هر کیلوگرم رسیده است.

گفتنی است ۸۰ درصد خاویار تولیدی در جمهوری‌های شوروی سابق، در همین کشورها مصرف می‌شود. لذا نقش ایران در بازار صادرات خاویار بسیار حساس است.

به گفته مدیرعامل شرکت سهامی شیلات، جمهوری اسلامی ایران در سال گذشته به اجبار ۳۰ درصد از صادرات خاویار خود را کاهش داد، تا قیمت این محصول انحصاری در جهان سقوط نکند.

لاهیجانیان گفت: با فروپاشی اتحاد شوروی و پیدایش کشورهای مستقل در حاشیه دریای خزر، به‌لحاظ نبود کنترل‌های دولتی در زمینه صید ماهیان خاویاری در این کشورها، صید بی‌رویه و صادرات خاویار نامرغوب، به بازارهای صادراتی این محصول صدمه وارد کرده بود. □